

İnhisar idareleri hesabatının Divanı muhasebatça tetkik edilip edilmeyeceğinin tefsirine dair 3/39 numaralı Divanı muhasebat Riyaseti tezkeresi ve Maliye, Bütçe ve Divanı muhasebat encümenleri mazbataları

13/3085

16 - V - 1928

B. M. M. Riyaseti Celilesi huzuru Samisine

Muhasibi mesullerin esamisini mübeyyin olarak Maliye vekâleti celilesinden irsal olunan cetvelde Tütün inhisar idaresile Şeker, petrol ve benzin inhisar idarelerinin ithal edilmemiş olduğu anlaşılması hasebile işbu idarelerin hesabatında da diğer muhasibi mesullükler hesabatı gibi Divanca tetkik ve muhakemeleri icra edilip edilmeyeceğinin tayinine lüzum görülerek tütün idarei muvakkate muamelât ve sarfiyatı usulü muhasebei umumiye kanunu ahkâmından müstesna olarak idare ve ifa olunur,, suretinde muharrer dördüncü ve şeker inhisarı hakkındaki 724 numaralı kanunun “Şeker inhisarı müdüriyeti bütçesi meclisi idaresi tarafından tanzim ve Maliye vekâletince tasdik edildikten sonra tasdikı âliye arz olunur. Her senenin hesabı katisi senenin hitamından altı ay zarfında B. M. M. ine takdim olunur,, şeklinde muharrer bulunan onuncu ve petrol, benzin inhisarı hakkındaki 725 numaralı kanunda “Petrol inhisarı müdüriyetinin bütçesi meclisi idaresince tanzim ve Maliye vekâletince tasdik edildikten sonra tasdikı âliye arz ve her senenin hesabı katisi sene hitamından itibaren altı ay zarfında B. M. Meclisine takdim olunur,, ibaresini havi yedinci maddeleri ahkâmının Maliye vekâleti celilesince mezkûr idarelerin Divanı muhasebata hesap itasından istisnasma matuf surette telâkki edildiği istidlâl edilmiş ise de mebhus inhisar idarelerinin şeker, petrol ve benzin inhisarına mütedair bulunan kavaninden muktebes ve balâda mezkûr kuyudu kanuniye her bütçe için Meclisi Âliye takdimi muhasebei umumiye kanunu ahkâmından bulunan hesabı katisinin miadı takdimini kasır ve tahditten ibaret olup sair ahkâmı kanuniyeden istisnayı tazammun eder başkaca bir kayıt ve sarahati muhtevi olmamasına binaen şeker, petrol ve benzin inhisarlarına ait hesabatın Divanca tetkiki lâzimedden bulunmuş olmakla beraber Tütün inhisar idaresi kanunundan alınıp anifen zikredilmiş bulunan madde kanuniye gerçi mezkûr idare muamelâtını muhasebei umumiye kanunundan tamamen istisna eylemekte isede Divanı muhasebat kararnamesinin yirminci maddesi emvali Devleti kabız ve sarfa memur ve idarei maliyeden mesul olan bileümle memurinin rüyeti muhasebe ve icrayı muhakeme ile Divanı muhasebatı mükellef tutmakta olması hasebile varidatı Devletin mühim bir kısmını cibayet eden mezkûr idarenin muhasebei umumiye kanunundan istisnası kaydi Divanı muhasebata hesap itasından vareste olmasını icap ettirmeyeceğinden başka esasen teşkilâtı esasiye kanununun yüzüncü maddesinde - Devletin varidat ve masarifatını kanunu mahsusuna tevfikân murakabe ile mükellef bir Divanı muhasebat müessesidir - denilmiş ve teşkilâtı esasiye kanununa muhalif ahkâm vazı gayricaiz bulunmuş olmasına nazaran tütün inhisar idaresinin muhasebei umumiye kanunundan istisnasını tazammun eden mebhus kaydi kanunî ile idarei mezkûrenin Divanı muhasebata hesap ita etmemesi istihdaf edilmiş olması da müstebat bulunmakla idarei mumaileyhaya ait hesabın da Divanca alelusul tetkik ve muhakemeye tâbi tutulması muktazi görülerek Maliye vekâleti celilesinin bu baptaki mütaleası istifsar kılınmıştır. Vekâleti müşari-leyhadan cevaben varit olan tezkerede petrol ve benzin inhisarlarile şeker inhisarı hakkındaki 25 kânunusani 1926 tarihli kanunun yedinci ve onuncu maddelerinde - petrol ve benzin ve şeker inhisar müdüriyeti bütçelerinin meclisi idarelerince tanzim ve Maliye vekâletince

tasdik edildikten sonra tasdikı âliye arz ve her senenin hesabı katisinin sene hitamından itibaren altı ay zarfında Büyük Millet Meclisine takdim olunacağı bütün idarei muvakkatesi ve sigara kâğıdı inhisarına dair olan 16 şubat 1927 tarihli ve 558 numaralı kanunun dördüncü maddesinde ise idarei muvakkate muamelât ve sarfiyatının usulü muhasebei umumiye kanunu ahkâmından müstesna olarak idare ve ifa olunacağı sarahten mezkûr bulunmasına binaen inhisar idareleri hesabâtının diğer muhasiplikler hesabâtı gibi Divanı muhasebatça tetkik ve muhakemeleri vazı kanunca maksut olmadığı nazarı dikkate alınarak 20 haziran 1927 tarihli tezkereye leffen gönderilen cetvele mevzubahs inhisar idarelerinin ithal edilmemiş olduğu beyan edildikten sonra şeker ve petrol inhisar lâyhalarının Meclisi Âlide esnayı müzakeresinde Gümüşane mebusu Hasan Fehmi Beyin 10 uncu maddesinin tadiline dair olan teklif ve Maliye vekili Hasan Beyefendinin mukabil izahatlarında «Vazı kanunca istihdaf olunan gaye sarahten ifade edilmektedir. Hükûmetin teklifinde gerek idarei resmîye olsun ve gerek hususî bir mahiyette bulunsun alelûmum inhisar idareleri bütçelerinin ticarî bir mahiyeti haiz olduğu cihetle umumiyetle Meclisten geçmemek icap edeceği, geçecek olursa usulü muhasebei umumiye kanununa tâbi tutulmak ve behemchal Meclisten geçsin denilirse o vakit mülhak bütçe haline koymak lâzımgelceği ve o zaman icabatı ticariyenin muallâk kalacağı» ve Muvazenei maliye encümeni mazbata muharriri Şakir Beyin beyanatında da «Başkaca murakabe mevzubahs olmayacağı» dermeyeran edilmiş ve neticede Hasan Fehmi Beyin 10 uncu maddenin tadili hakkındaki teklifleri reye vazedilmek suretile kabul ve iktisabı kanuniyet eylemiştir ki, müzakeratın bütün safahatının İnhisar idareleri muamelâtının ticarî bir müessese mahiyetinde görülerek muhasebei umumiye kanunundan istisna edildiğini ve ancak mezkûr idarelerin Hazinei maliyeye tevdi eyleyecekleri mebalîğın varidat bütçesine mal edilmek itibarile Hazine hesabı meyanında Divanı muhasebatça murakabe edileceğini şumulile ifade eylemekte ve hesabâtı mezkûrenin Divanı muhasebatın hakkı kazasına dahil olması için istinat olunan Divanı muhasebat kararnamesinin 20 inci maddesi Divanı muhasebatın vazife ve salâhiyetinden bâhis olmakla beraber muhasebei umumiye kanunu da muhasiplerin Divanı muhasebat ile olan münasebet ve vezaifini ve idare hesabının miat ve şekli ihzar ve tevdiini tesbit etmiş olup ticarî müessese mahiyetinde bulunan İnhisar idareleri ticarî müessesatın tâbi olduğu kavait ve esasata tevfikan meclisi idarelerinin nezaret ve murakabesine tevdi olunarak muhasipliklerin mezkûr kanun hükmünden müstesna tutulmasına göre esası mezkûrün de bu idareler hesabâtının Divanca tetkikat ve muhakemata tâbi tutulması için bu mümsiki kanunî mahiyetinde görülemekte olduğu ve teşkilâtı esasiye kanununun yüzüncü maddesi ile Devletin varidat ve masarifini kavanini mahsusasına tevfikan murakabesini âmir olup anifen arzedildiği veçhile muamelei ticariye ifasına memur olan bu idarelerin ifa ettikleri muamelâtı ticariyenin salifüzzikir maddei kanuniye mazmununa dahil olmayacağıın Hazinece mütalea edilmekte olduğu bildirilmiştir.

Teşkilâtı esasiye kanununun «B. M. Meclisine merbut ve Devletin varidat ve masarifatını kanunu mahsusuna tevfikan murakabe ile mükellef bir Divanı muhasebat müessestir» suretinde bulunan yüzüncü maddesi hükmü Divanı muhasebatın musaddak tesis ve vazifei asliyesini sarıh bir surette ifade ederek alelûmum varidat ve masarifatı Devletin Divanı muhasebatça tetkik ve murakabe edeceğini mutazammın bulunması itibarile vazı aslileri Devletin bir kısm varidatını kanunen muayyen şekilde cibayetten ibaret olan mevzubahs inhisar idarelerinin teşkilâtı esasiye kanununun salifüzzikir hükmü esasisi dahilinde bulunacağı tabii görülmekte olduğu gibi mezkûr idarelerin muamelâtının muhasebei umumiye kanunundan istisna edilmesi de ticarî bir mahiyette bulunacak olan muamelâtının matlup olan sürati temin ve tedvirine hâlel gelmemek üzere kanunu mezkûrde sarfiyatın vizesi ve saire gibi Devletin muamelâtı sairei maliyesi hakkında mevzubahs ahkâmından müstesna tutulmasına matuf olduğu ve esasen mezkûr idarelerin muamelâtının ticarî bir mahiyette bulunması Devletin muamelâtı sairei maliyesinden farklı olarak tedvirini istilzam ettirmekle beraber hasılatı umumiyelerin ona göre tetkikat ve muhakemata tâbi tutulmak üzere Divanı muhasebata tevdiine bir mâni teşkil edemeyeceği bedihi bulunmakta ve bahusus salifülârz kavanini hususiyelerinde de bunun aksine bir kayde tesadüf edilmekte olduğundan vekâleti müşari-leyhaca dermeyeran olunan nıkatı nazara iştirak edilmemiş ve bu itibarla meselenin tefsiren halli

kesbi zaruret eylemiş olduğundan keyfiyetin tafsilten arz edilen esbap ve esasatı kanuniyeye göre bittetik bir kararı tefsiriye raprı hususuna müsaadei celilei riyasetpenahilerini Heyeti umumiye kararile arz ve istirham eylerim efendim hazretleri.

Divanı Mu. Rs. V.

Faik

Maliye encümeni mazbatası

T. B. M. M.
Maliye encümeni
Karar No. 44
Esas No. 3/39

4 - IV - 1932

Yüksek Reisliğe

Inhisar idaresi hesaplarının Divanı muhasebatça tetkik edilip edilmeyeceğinin tefsiren halli hakkındaki Divanı muhasebat tezkeresile bu bapta evvel ve ahir Divanı muhasebat encümeni tarafından ittihaz edilen mukarreratı havi mazbatalar encümenimize havale buyurulmakla Divanı muhasebat reisi ve muhasebatı umumiye umum müdürü hazır oldukları halde tetkik ve müzakere olundu .

Gerçi Maliye vekâleti bu müesseselerde birer meclisi idare bulunduğu ve binaenaleyh emri murakabenin bunlar tarafından icra edilmekte olduğunu beyan etmekte isede meclisi idarelerin keyfiyeti teşekkülleri muamelâtın hüsnü cereyanını temine matuf olup murakabenin icradan başka bir heyet tarafından ifası ötedenberi kabul edilmiş esaslar eümlesinden olduğundan ve teşkilâtı esasıye kanunu da Divanı muhasebatın Devlete ait bulunan varidat ve sarfiyatın murakabesile mükellef olduğunu âmir bulunduğu bahsile Devlet tarafından teşkil ve idare edilen bilümüm inhisar idareleri hesabattın Meclisi Âliye niyabeten ifayi vazife eden Divanı muhasebatça tetkiki zarurî ve ruhu kanuna muvafık görüldüğü Divanı muhasebat encümeninin bu baptaki mazbatasında beyan ve bir de tefsir frkrası ihzar olunmuştur.

Teşkilâtı esasıye kanununun yüzüncü maddesindeki sarahate nazaran Devlet tarafından teşkil ve idare edilen inhisar idareleri hesaba-

tının Divanı muhasebatça murakabe edilmesi muktazi olup ahiren neşrolunan 1660 numaralı kanunla bu idarelerin tarzı murakabesi tayin edilmiş olmasına mebni bu kanunun mürriyeti tarihinden sonraki hesabat hakkında ona göre muamele ifası tabiidir.

Şu kadarki mesele mezkûr kanunun neşrin-den evvelki zamana ait hesabatın sureti tatbiki-ne de taallük etmekte olmasına ve inhisar idarelerinin bu zamana ait muamelâtı ise hususî hükümlere ve muhtelif vaziyetlere göre tedvir edilmiş bulunmasına binaen Maliye vekâletince her inhisar idaresinin tâbi olduğu hususî hükümlerle kabili telif murakabe mevzularının tetkiki ile bir kanun lâyihası teklif olunması encümenimizce zarurî ve elzem görülmüş ve binaenaleyh meselenin tefsir tarikile halline imkân bulunamamıştır.

Havalesi mucibince Bütçe encümenine tevdi kılınmak üzere Yüksek Reisliğe arz olunur.

Reis	M. M.	Kâtip
Çorum	Bayazıt	İstanbul
İsmet	İhsan	M. Ziya
Konya	Mersin	Diyarbakır
Aza	Aza	Aza
Refik	A. Hamdi	Zülfü
Aza	Aza	Aza
İzmir	Kastamonu	Kütahya
Kâmil	Refik	Ömer
		M. Nedim

Bütçe encümeni mazbatası

T. B. M. M.
Bütçe encümeni
M. No. 13
Esas No. 3/39

25 - XI - 1933

Yüksek Reisliğe

İnhisar idareleri hesaplarının Divanı muhasebatça tetkik ve murakabe edilip edilmeyeceğinin tefsiren halli hakkında Divanı muhasebat riyasetinden gönderilip encümenimize de havale buyurulan 16 Mayıs 1928 tarih ve 3085/13 numaralı tezkere Divanı muhasebat ve Maliye encümenleri mazbatalarile birlikte ve Gümrük ve inhisarlar vekili Ali Rana ve Divanı muhasebat reis vekili Seyfettin ve Maliye müsteşarı Faik Beyler hazır olduğu halde tetkik ve müzakere olundu.

Hükümet tarafından idare edilen İnhisar idareleri bütçe ve hesap noktai nazarımdan iki safha arzeder. Birisi bu idarelerin tesisinden 1660 numaralı kanunun neşrine kadar olan zamana ait safha, diğeri de bu kanunun neşrinden sonraki safhadır. 1660 numaralı kanunda bu idarelerin mülhak bütçe ile idare ve bütün muamelelerinin ifasını müteakıp Maliye vekâleti tarafından tayin edilmiş olan murakipler tarafından murakabe edileceği ve mütedavil sermaye ile tedvir edilen işlerinin müzayede ve münakaşa ve ihalât kanunile muhasebei umumiye kanunu hükümlerine tâbi olmayıp bu işlerden mütevellit irat ve masraflarına ait blâncolarının her malî sene hitamından itibaren altı ay zarfında Maliye vekâletile Divanı muhasebat taraflarından muvakkaten tayin olunacak birer mütehasıs murakıp tarafından kayitlerine ve evrakı müsbitelerine istinaden tetkik edileceği ve mülhak bütçeye müteallik olan idare hesabı hesabı katilerinin malî senenin hitamından itibaren 9 ay zarfında Divanı muhasebata tevdi kılmacağı gösterilerek İnhisar idarelerinin bu tarihten sonra Divanı muhasebata karşı olan vaziyet ve münasebetleri tasrih ve tayin edilmiş olduğundan bu safhada mucibi ihtilâf bir nokta yoktur.

Bu kanunun neşrinden mukaddem zamana ait olan ve Divanı muhasebat ile Maliye arasında ihtilâf ihdas eyleyen diğersafhaya gelince; Tütün idarei muvakkatesi ve sigara kâğıdı in-

hisarına dair olan 26 şubat 1341 tarih ve 558 numaralı kanunun 4 üncü maddesinde idarei muvakkate muamelât ve sarfiyatın usulü muhasebei umumiye kanunu ahkâmından müstesna olarak idare ve ifa olunacağı ve 724 ve 725 numaralı kanunlarda petrol ve benzin inhisarile şeker inhisarı bütçelerinin Meclisi idarelerince tanzim ve Maliye vekâletince tasdik edildikten sonra Reisiümhurun tasdikına arz ve her senenin hesabı katilerinin sene hitamından itibaren altı ay zarfında Büyük Millet Meclisine takdim olunacağı yazılıdır.

Bu hükümlere göre vazı kanun bu idarelerin bütçelerinin tanzim ve tasdikını Hükûmete bırakarak varidat ve sarfiyatın Divanı muhasebatça murakabesini nazarı itibare almamış ve yalnız hesabı katilerinin kendisine takdim olunacağını işaretle iktifa eylemiştir. Kaldı ki muhasebei umumiye kanunu Devlet hizmetlerinin ifası için vukubulan taahhüdata ait tediyatın sarftan evvel Divanı muhasebatça vizesi hakkında ahkâmı muhtevi olduğu gibi muhasiplerin sarftan sonra ne şekil ve şerait altında ve ne kadar müddet zarfında Divanı muhasebata idare hesabı vermekle mükellef olduklarına dair de bir çok hükümleri ihtiva eylemekte olmasına ve bir kanun ile vücut verilmiş olan her hangi bir müessesenin muhasebei umumiye kanununa tâbi olmayacağı yolunda umumî ve mutlak bir hüküm vazedildikten sonra o müessesenin bu kanunun bazı hükümlerinden müstesna ve bazı hükümlerile de mukayyet tutulması doğru bir telâkki olamayacağı tâbiidir.

Bu esbaba mebni Encümenimizce inhisar idarelerinin 1660 numaralı kanunun neşrine tekdüm eden zamana ait hesaplarının Divanı muhasebatın tetkik ve murakabesine tevdi edilmesinin mevzubahs olamayacağına ve bu noktai nazarı Divanı muhasebat kararnamesinin 20 inci maddesi hükmü ile de bir tearuz teşkil etmeyeceğine karar verilmiştir.

Umumî heyetin tasvibine arzedilmek üzere
Yüksek Reisliğe takdim olunur.

Reis	R. V.	M. M.
Burdur	Konya	Isparta
<i>M. Şeref</i>	<i>K. Hüsü</i>	<i>Mükerrem</i>
Kâ.	.	
Tokat	Bayazıt	Erzurum
<i>Süreyya</i>	<i>İhsan</i>	<i>Aziz</i>
		Gazi Antep
		<i>M. Nuri</i>

İstanbul	İzmir	Kayseri
	Müstenkif	
<i>Sadettin</i>	<i>Kâzım</i>	<i>A. Hilmi</i>
Kıvırlareli	Sivas	Sivas
<i>M. Nahit</i>	<i>Rasım</i>	<i>M. Remzi</i>
	Aza	
	Çorum	
Maliye encümeni	mazbatasına iştirak ediyorum.	
	<i>Mustafa</i>	

Divanı muhasebat encümeni mazbatası

T. B. M. M.
Di. Mu. Encümeni
Karar No. 7
Esas No. 3/39

27 - V - 1934

Yüksek Reisliğe

İnhisarlar idarelerinin 1660 numaralı kanunun neşrinden evvelki zamana ait hesaplarının Divanı muhasebatça tetkik edilip edilmeyeceğinin tefsiren halli hakkındaki Divanı muhasebat riyaseti tezkeresi ile bu hususa ait Divanı muhasebat, Maliye ve Bütçe encümenleri mazbataları Umumî heyetin 2 - XII - 1933 tarihli içtimardaki kararla encümenimize tevdi buyurulmakla Divanı muhasebat reisi Seyfi Bey hazır buldukları halde mütalea ve tetkik edildi:

Divanı muhasebatın mezkûr tezkeresi üzerine geçen devrelerde Divanı muhasebat encümenlerince: Bu hesapların Divanı muhasebat murakabesine tâbi olması lâzımgeldiğinin tefsiren bir karara raptı ve Maliye encümenince: Aynı noktai nazara iştirak idilmekle beraber bunun tefsiren halledilecek hususattan olmayıp bir tedvin mevzuu bulunduğu yolunda beyanı mütalea edilmiş ve Bütçe encümenince de bu idarelerin 1660 numaralı kanunun meriyetinden evvelki zamana ait muamelâtı muhtelif kanunlarla başka başka idare ve murakabe usullerine tâbi tutulmuş olup bunun bir de Divanı muhasebat murakabesine tevdi mezubahs olmayacağı neticesine varılmıştır.

Mezubahs senelerde gerek şeker ve gerek petrol ve benzin inhisar idareleri bütçelerinin hususî kanunları mucibince meclisi idareleri tarafından tanzim ve Hükûmetçe tasdik edil-

mekte olduğu ve Tütün inhisarında bütçenin tanzim ve tasdiki keyfiyetinin şirket zamanında olduğu gibi idare ve meclisi idare tarafından ifa edildiği; Müskirat inhisarı bütçesinin idarece tanzim ve Hükûmetçe tasdik edildiği ve murakabe işlerinin de yine meclisi idareler veya Maliye vekâleti murakıpleri tarafından ifa kıldığı ve bunlardan şekerle petrol ve benzin inhisarları hesabı katilerinin Meclisi Âliye takdimi kanunları icabından olup diğerlerinin blângolarını da Maliye vekâletine tevdi edegeldikleri anlaşılmış ve Tütün ve müskirat inhisarları gibi evvelece ticarî bir şirket halinde idare olunurken Hükûmete intikal ederek aynı esaslar dairesinde idame veya bu mahiyette olmak üzere doğrudan doğruya Hükûmetçe teşkil edilen ve bütçeleri Meclisi Âlinin nazarı tetkik ve tasdikına arzedilmeyen müessesat muamelât ve hesabâtının sureti tetkik ve murakabesi ötedenberi idarî şekillerine ve ticarî mahiyetlerine göre ve hususî kanunlarında yazılı hükümler veya ahkâmı umumiye dairesinde cereyan edegelmış olmakla beraber Devlet sermayesile teşekkül ve ifayı muamele eden ve hasılatı, varidatı umumiyenin mühim bir kısmını teşkil eden İnhisar idareleri muamelâtının vüsat ve ehemmiyeti derkâr ve bunlara ait bir kaç senelik muamelâtın Meclisi Âli ve o nama murakabe ile mükellef olan Divanı muhasebat murakabesinden hariç kalmaması Heyeti Celilenin izhar ettiği arzu cümlesinden

olmasına ve o seneler muamelâtında bu şekli murakabenin tatbiki için bu cihetin sarahaten tedvinine ihtiyaç görülmesine binaen alâkadarların da inzımanı mütaleasile merbut kanun lâ-yihası ihzar edilmiş ve şu kadar ki, esasen hususî hükümlere ve ticarî esaslara göre tedvir ve yine bu hükümler ve esaslar icabı olarak muhasebe umumiye kanununa tâbi bulunmayan mezkûr idareler muamelâtının tetkik ve murakabesinde her idarenin o senelerde tâbi olduğu kanun ve nizamların ve usul ve kaidelerin nazarı dikkate alınması lâzımeden olduğundan lâyiha

metninde bu cihetler tebarüz ettirilmiştir.

Umumî Heyetin tasvibine arz edilmek üzere Yüksek Reisliğe takdim kılınmıştır.

Di. M. En. Reisi	M. M.	Kâ.
Niğde	Kırşehir	Yozgat
<i>Faik</i>		<i>Sungur</i>
Aza	Aza	Aza
Aksaray	Çankırı	Giresun
<i>Rıza Nisari</i>	<i>Rifat</i>	<i>A. Şevket</i>
Aza	Aza	<i>Hüsni</i>
Kütahya	Maraş	
<i>Ömer</i>	<i>Abdülkadir</i>	

DİVANI MUHASEBAT ENCÜMENİNİN TEKLİFİ

MADDE 1 — Hükûmetçe idare edilen inhisarların 1660 numaralı kanunun meriyetinden evvelki seneler muamelâtına ait katî hesapları ve blâncoları o senelerde cari olan kanun ve nizamlar ve usul ve kaideler nazarı itibare alınmak suretile Divanı muhasebatça tetkik ve neticeyi mübeyyin raporlar Büyük

Millet Meclisine takdim olunur.

MADDE 2 — İşbu kanun neşri tarihinden muteberdir.

MADDE 3 — İşbu kanunun icrasına Maliye ve Gümrük ve inhisarlar vekilleri memurdur.

